

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Съобщение за медиите

Индекс на рисковете за енергийната сигурност на България:

значение за политиката

Като част от своя ангажимент да осигурява по-голяма прозрачност на българската енергийна политика и да информира обществеността относно последиците от политическите решения в тази област, Центърът за изследване на демокрация представя за първи път в страната Индекса на рисковете за енергийната сигурност на България (ИРЕС). В страна като България, за която енергийната бедност бе определена като основната заплаха за националната сигурност в първата Стратегия за национална сигурност¹ през 2011 г., е от изключителна важност да се въведе постоянен мониторинг на рисковете за енергийната сигурност. Чрез ИРЕС Центърът за изследване на демокрация предлага отправна точка и възможни насоки за създаване на такъв национален инструмент.

ИРЕС се основава на Международния индекс на рисковете за енергийната сигурност (International Index of Energy Security Risk) съставен от Института за енергетиката на 21-ви век към Американската търговска камара (Institute for 21st Century Energy) и е един от малкото международно признати методи за измерване на риска за енергийната сигурност. Индексът съчетава 28 индикатора, основани на комбинация от международни и национални данни относно фактори, които оказват влияние върху енергийната сигурност. Такива фактори са:

- световните резерви и равнищата на внос на изкопаеми горива;
- националните разходи за енергия;
- измененията в цените на енергийните пазари;
- енергийната интензивност;
- надеждността на производството на електроенергия;
- ефикасност на транспортния сектор;
- политики за опазване на околната среда и др.

България е включена в Международния индекс през 2012 г. като един от 75-те най-големи потребители на енергия в света. Индексът предоставя на България възможност да установи позицията си по отношение на рисковете за своята енергийна сигурност и да проследи промените в нея от 1980г. насам. По този начин ясно се проектират последствията от минали и бъдещи национални политики в областта на енергетиката и как може да се осигури по-надеждна, достъпна и устойчива енергия на българските потребители.

¹ <http://www.mi.government.bg/bg/themes/strategiya-za-nacionalna-sigurnost-na-republika-balgariya-904-300.html>

Индексът показва, че от 1980 г. насам България е с едни от най-високите рискове за енергийна сигурност, както номинално, така и в сравнение със средните равнища за страните от Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). Рисковете за енергийната сигурност на страната за периода са средно с около 158% по-високи от тези за страните от ОИСР. За разлика от повечето от останалите страни обаче, общият риск на България спада от 1980 г. насам. За периода 2010 – 2012 година, разликата с ОИСР отново се увеличава, което показва нсъръзмерно увеличаване на риска за България от началото на икономическата криза.

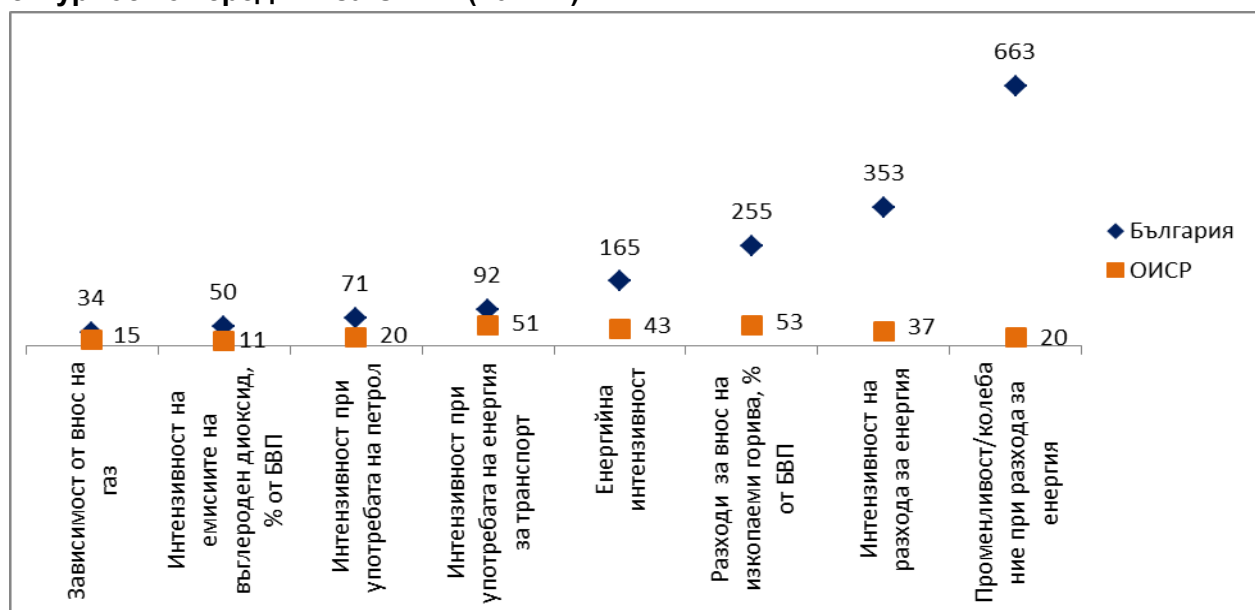
Таблица. 1: Рискове за енергийната сигурност на България: обобщение

Рискове за енергийната сигурност на България: обобщение	
Стойност на Индекса на рисковете за енергийната сигурност на България за 2012 г.	1,846
Позиция в класацията на 75-е най-големи потребители на енергия за 2012 г.	73
Резултат за 2011 г.	1,714
Позиция за 2011 г.	70
Резултат за 1980 г.	3524
Среден резултат: 1980-2012 г.	2238
Най-ниска стойност на рисковете за енергийната сигурност	1654 (2002)
Най-висока стойност на рисковете за енергийна сигурност	3524 (1980)
Средна годишна разлика 1980-2012 г.	158%
Най-ниска относителна разлика	75% (2009)
Най-висока относителна разлика	252% (1980)

Източник: Институт за енергетиката на 21-ви век

Влошаването на резултатите за България спрямо средните за страните от ОИСР се дължи на комплексни фактори, но най-вече на обезпокояващо високите равнища на енергийни разходи и особена на изключително високата им променливост. Според резултатите от индекса променливостта на енергийните разходи на България се е увеличила повече от 10 пъти през последните 3 години (от 2009 г.), достигайки през 2012 г. едни от най-високите равнища от 1980 насам (3180% над средното равнище на риск за страните от ОИСР). Показателите за променливостта на разходите за енергия показват връзката между високата уязвимост от шокови промени в цените за внос на изкопаеми горива, ниските нива на доходи в страната и слабата конкурентоспособност на българската икономика, които ясно разкриват огромната опасност от излагане на потребителите към ценови шокове. В допълнение, високи рискове са регистрирани по отношение на разходите за внос на изкопаеми горива спрямо БВП (377% над средното ниво на риск за страните от ОИСР), интензивността при употребата на петрол (252% над средното ниво) и общата енергийна интензивност на българската икономика (289% над средното ниво на риск).

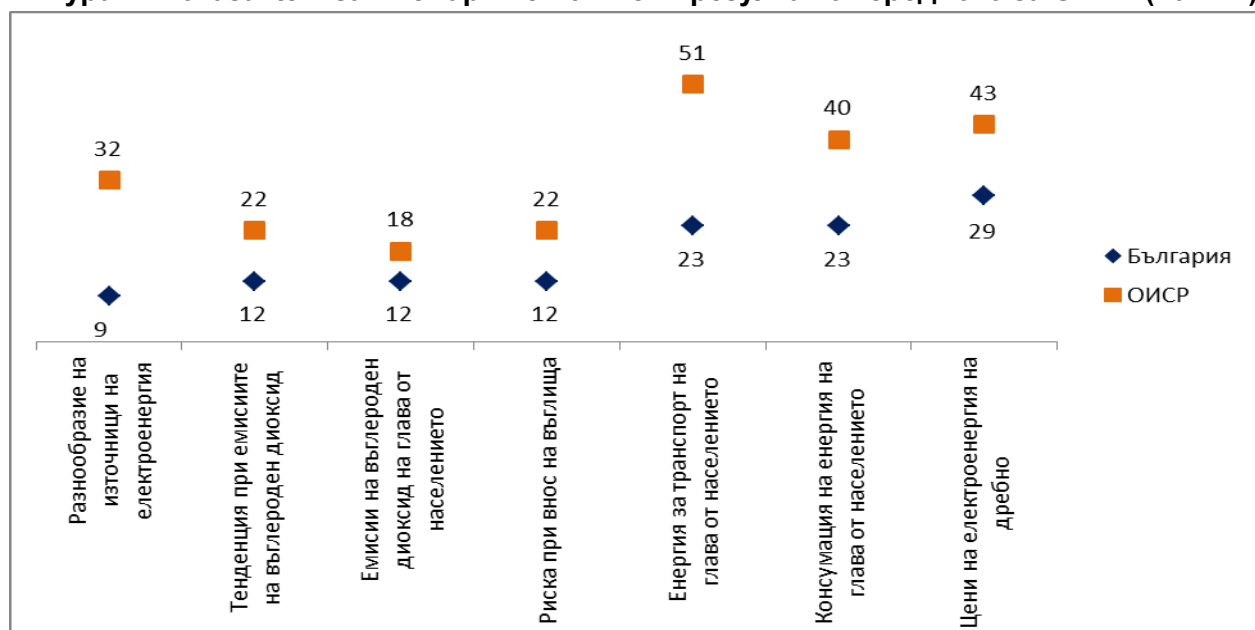
Фигура 1: Показатели за България, които показват по-висок риск за енергийната сигурност от средния за ОИСР (2012 г.)

Източник: Институт за енергетиката на 21-ви век

От друга страна, има редица фактори, по които България е оценена с по-нисък риск от средния за ОИСР. Най-същественият такъв е силно диверсифицирания енергиен сектор на България. Типично за икономика в преход, показателите за въглеродни емисии на глава от населението са по-добри от средните нива за страните от ОИСР. До голяма степен тези по-ниски нива се резултат на внезапната деиндустриализация на България, настъпила след разпадането на плановата икономика на страната и съответно краха на големите индустриални комплекси през 90-те години на миналия век. Рисковете свързани с потреблението на глава от населението на енергия, както за транспорт, така и за общи цели също са по-ниски, тъй като в по-голямата си част българите са били принудени от ниските нива на доходите си да използват по-малко енергия за транспорт и общо потребление.

Фигура 2: Показатели за България с по-нисък резултат от средното за ОИСР (2012 г.)

Източник: Институт за енергетиката на 21-ви век

Факторите на риск за енергийната сигурност на страната и предприеманите политики трябва да се разглеждат тяхната цялост, защото поотделни могат да бъдат заблуждаващи и да дават субективно равнище на висок или нисък риск. Отделни аспекти от българската енергетика, които привидно изглеждат с ниски нива на риск, всъщност могат да крият изключително висок рисков потенциал в бъдеще поради променящите се обстоятелства свързани със социалните и икономическите условия в страната и по света, технологични открития и т.н. Например, показателите за абсолютната стойност на цените на електроенергията са едни от най-ниските за страните включени в измерванията, поради продължаващото регулиране на пазара на електроенергия за домакинствата в страната. Повишението на тези цени през 2012 г. обаче, причини масово обществено недоволство със значителни отрицателни последици за цялостната социална и политическа стабилност на страната. Това показва, че всяка политика в тази област не може да бъде разглеждана като изолирано явление, а следва да се въвежда с ясна перспектива и на базата на стратегическа оценка върху цялостното икономическото развитие на страната.